

2021

Hoogtepunten van het jaar

KORTE VERSIE VAN ONS JAARRAPPORT 2021

Wie we zijn

Sciensano telt meer dan 850 medewerkers die zich elke dag opnieuw inzetten voor ons motto: levenslang gezond.

Zoals uit onze naam blijkt, vormen wetenschap en gezondheid de kern van ons bestaan. De kracht van Sciensano ligt in de holistische en multidisciplinaire benadering van gezondheid. Onze aandacht gaat daarbij uit naar het nauwe en onlosmakelijke verband tussen de gezondheid van mensen en die van dieren, en hun omgeving (het "One health" concept). Daarom combineren we meerdere invalshoeken in ons onderzoek om op een unieke manier bij te dragen aan ieders gezondheid.

Sciensano kan hiervoor verder bouwen op de meer dan 100 jaar wetenschappelijke expertise.

Inhoudsopgave

 4 | **De algemeen directeur
aan het woord**

 8 | **2021 in beelden**

 16 | **2021 in cijfers**

 18 | **Sciensano en de
COVID-19-crisis**

De algemeen directeur aan het woord

Christian Léonard

Met trots reik ik u deze samenvatting van ons [activiteitenrapport 2021](#) aan. **Deze korte versie biedt een overzicht van ons jaar aan de hand van sleutelmomenten, belangrijke cijfers en een terugblik op Sciensano's acties in het kader van de crisis.** Ook dit jaar stond zij centraal in onze werkzaamheden, waardoor de crisis het grootste deel van onze middelen opeiste en alle aspecten van onze activiteiten beïnvloedde.

Moe maar nog altijd gemotiveerd personeel

Ik wens deze eerste regels te wijden aan het personeel van Sciensano. De afgelopen twee jaar stond iedereen onder torenhoge druk, wat mijn keuze algeheel rechtvaardigt. Bij nader inzien zou dit echter **een uitdrukking van tijdloze waarden** moeten zijn die niet afhankelijk is van de context.

Ook in 2021 hebben de personen die Sciensano vormen de hoge verwachtingen van de bevolking en de overheid ingelost en aan hun eisen voldaan. Onze talrijke verwezenlijkingen brengen het DNA van ons instituut tot uitdrukking: de **wetenschap ten dienste van de samenleving**. Ook al stond niet iedereen in de frontlinie van COVID-19, geen enkele medewerker bleef met gekruiste armen toekijken omdat onze surveillance betrekking heeft op alle mogelijke risico's voor de menselijke gezondheid, de diergezondheid en het leefmilieu. **Ik ben heel trots met o zo deskundige, enthousiaste en gemotiveerde personen te mogen omgaan en samenwerken.**

Op het moment dat ik deze regels schrijf, geven de COVID-19-cijfers die wij publiceren en die als indicatoren voor onze besluitvormers dienen, ons hoop op betere tijden maar er is veel meer nodig dan

de versoepeling van maatregelen en wat zeldzame zonnestrallen om ons ritme en onze manier van werken weer 'normaal' te maken. **Vandaag denk ik in het bijzonder aan al mijn medewerkers, die ik van harte bedank.**

Surveillance is meer dan ooit prioritair in de context van het programma One Health

U zal het in dit overzicht en nog meer in de [volledige versie op onze website](#) vaststellen dat **de transversaliteit voor Sciensano prevaleert en ons instituut ook kenmerkt**, zowel tijdens een crisis als tijdens alledaagse activiteiten. Wat is er normaler voor een gezondheidsinstituut, dat een **aanpak van samenwerking en interdisciplinariteit** aanhangt en zijn actie baseert op het paradigma **One World, One Health**?

Een volksgezondheidsinstituut moet alles onderzoeken wat een bedreiging voor de gezondheid kan vormen. **Met het paradigma One World, One Health is het duidelijk hoezeer alles wat op aarde leeft, alles ook beïnvloedt.** De surveillance is onze belangrijkste bezigheid en bezorgdheid en dus beperken we ons niet tot de **gezondheid van de mens** als rechtstreeks en

uniek aandachtsgebied maar beschouwen we ook de **dieren- en plantenwereld als echte 'levenspartners' op onze gemeenschappelijke aarde.**

Het paradigma **One World, One Health** moet evenwel goed worden begrepen omdat het niet om een feit maar om een project gaat. We **delen** onze **planeet** maar we staan niet op gelijke voet. Als we de afgelopen twee jaar de indruk hadden dat we te kampen hadden met hetzelfde leed, dan komt dat doordat we blind zijn voor de **ongelijkheden inzake gezondheid** tussen de continenten en de landen maar ook binnen onze eigen bevolking. **One World, One Health moet dus een programma worden, we moeten streven naar het hoogst mogelijke niveau van een 'universele' gezondheid, we moeten dit kostbare goed voor iedereen naar een hoger niveau tillen.**

Dit kunnen we echter niet bereiken zonder een **efficiënt nationaal en internationaal surveillancesysteem**. De afgelopen maanden heeft de surveillance volgens een grote meerderheid de vorm aangenomen van de analyse van een virus alsook van de aanwezigheid, de evolutie en de gevolgen ervan. Er bestaan evenwel andere manieren om toezicht te houden. Enkele voorbeelden:

Wanneer we een **voedselconsumptiepeiling** uitvoeren, brengen we verslag uit over de trends en de leefgewoonten van onze medeburgers. Vervolgens kunnen we de te vrezen chronische gezondheidsproblemen identificeren en aanbevelingen formuleren om ze te voorkomen of te beperken.

Wanneer we in onze **gezondheidsenquête** een representatieve steekproef van de bevolking naar haar objectieve en subjectieve gezondheid vragen, komen feiten aan het licht die ons in staat stellen om maatregelen te nemen op het gebied van gezondheidszorg, gezondheidsbevordering en preventie.

En wanneer we **allergiepatiënten** waarschuwen dat de stoffen waarvoor ze gevoelig blijken aanwezig zijn in de omgeving, stellen we hen in de gelegenheid om voorzorgsmaatregelen te nemen die hun levenskwaliteit verbeteren.

Ik zou een heel lange lijst kunnen geven van de gebieden waarin Sciensano actief is, toezicht houdt, bewaakt en de autoriteiten alsook het publiek waarschuwt voor risico's die soms zo ver weg zijn dat ze onwaarschijnlijk lijken. Laat ons hopen dat deze crisis ons heeft geleerd dat surveillance nooit te vroeg kan komen, dat ze nooit mag worden stopgezet en dat wij ons daartoe dus de middelen moeten verschaffen.

Een strategie en een prioritering van onze missies voor de toekomst

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat de **surveillance de prioriteit vormt van Sciensano, de essentie van zijn bestaan**. Het wisselende karakter ervan maakt het waarschijnlijk noodzakelijk om de vele uitingen ervan hiërarchisch in te delen. Op het eerste gezicht lijken al onze activiteiten noodzakelijk maar het is interessant om er een kritische blik op te werpen, op een transparante en objectieve manier alsook volgens een fundamenteel wetenschappelijke benadering. **Prioriteiten stellen** lijkt me **nuttig** op twee vlakken:

- in de eerste plaats voor de **werking van Sciensano, om een zekere verstarring tegen te gaan** met als argument dat 'wij het altijd zo hebben gedaan'.
- in de tweede plaats ook voor de **functionering van de maatschappij**, zodat zij **geïnformeerde keuzes** kan maken op **korte, middellange en lange termijn**.

Transparante en beveiligde gegevens

Zowel voor de profitsector als de non-profitsector zijn **gegevens** een **noodzakelijke voorwaarde** geworden **voor efficiënt menselijk handelen**. De gezondheidscrisis is daarvan een lichtend voorbeeld. Voor de overgrote meerderheid van onze medeburgers, maar ook voor de politieke wereld, staat Sciensano bekend om **zijn 'cijfers'**. Deze cijfers vormen echter de bomen waardoor we het bos **van onze falloze verwezenlijkingen** niet zien. Er valt veel te zeggen over de veelbesproken **gegevens**:

- duidelijk maken dat wij wel gegevens verzamelen maar er niet noodzakelijk eigenaar van zijn.
- eraan herinneren dat het gebruik en de opslag van individuele gegevens, in welke vorm dan ook, onderworpen zijn aan een Europese en nationale regelgeving die gelukkig veeleisend is.
- benadrukken dat gegevens, op contextueel vlak, voor de meest uiteenlopende doeleinden worden gevraagd.

Wij hebben tal van inspanningen geleverd, die door een meerderheid van waarnemers en partners werden toegejuicht, om geleidelijk zoveel mogelijk gegevens ter beschikking te stellen. **Er zijn dagelijkse, wekelijkse en thematische verslagen op de website gepubliceerd waardoor zoveel mogelijk personen de ontwikkeling van de pandemie konden volgen**. Op die manier zijn we verschillende uitdagingen tegelijk aangegaan: **gegevens op een transparante en pedagogische manier technisch toegankelijk maken en tezelfdertijd de wettelijke grenzen voor het gebruik en de verspreiding van gegevens in acht nemen**.

Verwerking en verstrekking van gegevens

Kan het beter? Zeker! We zijn overigens voorstanders van een transparante aanpak die ons, dankzij de relatieve afzwakking van de crisis, in staat zal stellen toekomstige ontwikkelingen te plannen en uit te werken. Het is echter belangrijk te beseffen dat elke ontwikkeling op dit gebied niet enkel afhangt van de goede wil en de technische capaciteiten van Sciensano. Er moet een maatschappelijke en politieke arbitrage op gang worden gebracht om duidelijkheid te scheppen in het **verband** tussen de **behoeften** aan wetenschappelijke (met name epidemiologische) **kennis**, het **verlangen** naar **transparantie** van onze medeburgers, hun **vrees** dat hun leven wordt blootgelegd, hun **vraag** naar meer gepaste en **geïndividualiseerde** maatregelen en zorg, de pogingen van bepaalde ondernemingen om hun producten te **vercommercialiseren** en strikte wettelijke **voorschriften** die gericht zijn op een nulrisico in termen van veiligheid. Een verband dat uiteindelijk moet leiden tot een evenwicht tussen individuele en collectieve **verantwoordelijkheid**. Sciensano kan input geven en het debat over de gevolgen van de gemaakte keuzes verhelderen maar kan op geen enkele manier in de plaats treden van de politieke wereld, die de bevolking vertegenwoordigt.

Samenwerken met respect voor de specifieke kenmerken in het belang van de maatschappij

Sciensano neemt ontegensprekelijk een belangrijke plaats in op het gebied van de gezondheid van mens, dier en leefmilieu. De taken die bij wet aan Sciensano zijn toevertrouwd en Sciensano's bijdrage aan het beheer van de gezondheids crisis in de afgelopen 24 maanden, maken het instituut onomzeilbaar. We mogen echter niet vergeten dat we de **andere openbare instellingen** en **universiteiten nodig hebben**, zowel op **nationaal** als op **internationaal** niveau, en die behoefte is bovendien **wederzijds**. Als we de maatschappij willen dienen, en dat willen we, dan moeten we ons openstellen voor de buitenwereld om **meer en beter te doen door samen te werken**. Wij zoeken toenadering tot de Nederlandstalige en Franstalige universiteiten en zijn heel actief, soms zelfs toonaangevend op internationaal niveau. **We gaan ons vastberaden verdiepen in onze relaties en samenwerkingen in het belang van de gemeenschap.**

Bedankt

Naast het dankwoord voor de medewerkers van Sciensano, zou ik willen afsluiten met een **woord van dank** voor de leden van de **Raad van Bestuur**, de **Algemene Raad** en de **kabinetten** van onze **twee voogdijministers**. Tot slot bedank ik van harte het grote deel van de **bevolking** dat ons vertrouwt alsook de personen die de tijd hebben genomen om ons dat te laten weten.

Beste lezer, wees gerust, wij waken en bewaken.

2021

In beelden

Januari

Sciensano analyseert de COVID-19-crisis in het licht van One Health en deelt zijn aanbevelingen

In januari neemt Sciensano deel aan de publicatie van een oriëntatienota met daarin de belangrijkste lessen en aanbevelingen in verband met het beheer van een gezondheids crisis vanuit 'One Health'-perspectief. Deze nota is gebaseerd op een onderzoek dat het Belgische One Health-netwerk eind 2020 organiseerde in het kader van het beheer van de crisis in België.

Februari

Onze teams geëerd en bedankt door de woordvoerder van het crisiscentrum

Op de persconferentie van vrijdag 26 februari bedankt Antoine Iseux, de Franstalige woordvoerder van het crisiscentrum, de medewerkers van Sciensano voor hun opvolging van de epidemie en de gegevens die ze sinds het begin van de crisis dagelijks verstrekken.

Maart

Sciensano werkt het project Knowledge Translation uit

Knowledge Translation is een participatief proces dat het gebruik van resultaten van wetenschappelijke activiteiten door politieke besluitvormers, gezondheidsmedewerkers en het publiek gemakkelijker wil maken en verbeteren. Sciensano sluit zich bij deze benadering aan omdat we het belangrijk vinden om onderzoekskennis te verspreiden en in de verschillende fasen van het onderzoeksproces met de stakeholders te communiceren. Na maanden voorbereiding worden eind 2021 de eerste opleidingsmodules voor onze deskundigen georganiseerd. Het doel is om hun te leren hoe ze deze benadering al vanaf het begin van hun projecten kunnen integreren.

April

Gelukkige verjaardag!

Op 1 april mag Sciensano drie kaarsjes uitblazen! Ons instituut, dat ontstond bij de fusie van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV) en het Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie (CODA), blijft groeien en zijn activiteiten uitbreiden. Als vooraanstaande speler in de gezondheids crisis zetten we ons werk voor de volksgezondheid voort met als leitmotiv 'levenslang gezond'.

Mei

Bezoek van minister David Clarinval aan Sciensano

Op 18 mei brengt federaal minister van Landbouw Clarinval een bezoek aan onze collega's van de wetenschappelijke directie Infectieziekten dier. Een gelegenheid om de huidige activiteiten van Sciensano nader toe te lichten, onze hoogbeveiligde zone BSL 3 te bezoeken en onze analytische elektronenmicroscop te testen.

Juni

Sciensano tekent een strategisch samenwerkingsakkoord met de Belgische universiteiten

Sciensano werkt al jaren nauw samen met de Belgische universiteiten. Deze overeenkomst bekrachtigt een gestandaardiseerd model voor gegevensoverdracht dat de doeltreffendheid moet verhogen en de inclusie van hun eigen onderzoeksprojecten versterken. Zo wordt de bijdrage van elke partij opgevaardigd en het gezondheidsonderzoek verbeterd. [Bekijk ons persbericht.](#)

  	
PROTOCOLE D'ACCORD en vue d'un partenariat dans certains domaines de recherche scientifique et académique	PROTOCOLAKKOORD voor een duurzaam partnerschap op bepaalde domeinen van wetenschappelijk en academisch onderzoek
ENTRE : Les universités francophones UCLouvain ULB ULiège UMons UNamur USL Ici représentées par le CRef, Les universités flamandes KU Leuven UAntwerpen UGent UHasselt VUB Ici représentées par le VLIR	TUSSEN: De Franstalige universiteiten UCLouvain ULB ULiège UMons UNamur USL In deze vertegenwoordigd door CRef, De Vlaamse universiteiten KU Leuven UAntwerpen UGent UHasselt VUB In deze vertegenwoordigd door VLIR,

Onze medewerkers organiseren een workshop over het beheer van een infodemie

Een infodemie is een overaanbod van (soms correcte, vaak foute) informatie dat zich voordoet bij een epidemie. Tijdens deze workshop zullen Europese experts van de WHO hun ervaringen en tools deelden om de deelnemers te helpen beter om te gaan met mis- of desinformatie. Sciensano organiseert de workshop in het kader van het Europese project PHIRI dat het coördineert. [Ga naar de website van het project voor meer informatie.](#)

Juli - Augustus

Sciensano richt een welzijnscomité op

In lijn met zijn leuze 'levenslang gezond' stelt Sciensano de fysieke en geestelijke gezondheid van zijn medewerkers centraal. In de zomer van 2021 hebben we voor onze medewerkers die hier behoefte aan hebben een comité en een intranetsite opgericht die gewijd is aan psychologisch, fysiek en sociaal welzijn. Bij Sciensano willen we allemaal bijdragen aan welzijn: als collega, als baas en als individu.

#we care

Sciensano organiseert zijn 6e symposium voor dierziekten

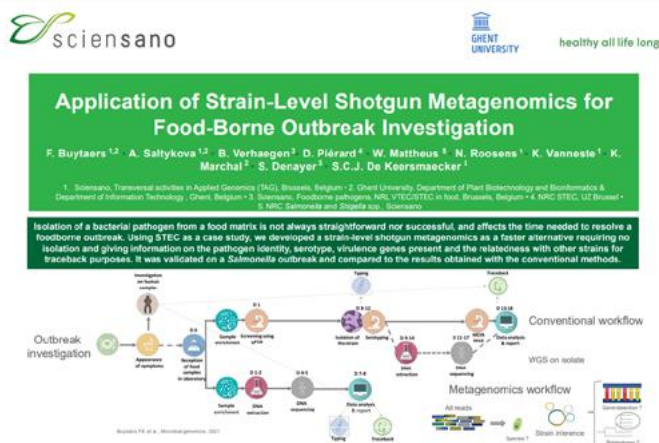
In samenwerking met het FAVV organiseert de Wetenschappelijke directie Infectieziekten dier zijn 6e symposium voor dierziekten, met als thema 'Voedselveiligheid en zoönotische ziekten'. Een gelegenheid om de rol van Sciensano toe te lichten uit het perspectief van One Health, en met name in te gaan op de impact van dierziekten op de volksgezondheid en de rol van voeding in de overdracht van zoönotische ziekten.

Brandpreventie: Sciensano leidt zijn medewerkers op

Sciensano besteedt de grootste zorg aan de veiligheid van zijn medewerkers en infrastructuur, en brengt daarom 25 vrijwilligers uit het personeelsamen voor een speciale opleidingsdag. Omdat de gezondheidsmaatregelen versoepeld zijn, komen de deelnemers ter plaatse samen. Eerst leren ze de beginselen van brandpreventie en -bestrijding en vervolgens gaan ze praktisch aan de slag met gespecialiseerde uitrusting.

Sciensano sleept BSFM-prijs in de wacht (Belgian Society for Food Microbiology)

We feliciteren onze collega en doctorandus Florence Buytaers met haar **BSFM**-prijs, die de beste poster in voedingsmicrobiologie bekroont. Deze prestigieuze prijs werd haar overhandigd op de 25e conferentie voor voedingsmicrobiologie van **BSFM** in Brussel. Dit getuigt van de kwaliteit van ons onderzoek als wetenschappelijk referentie-instituut. [Ga naar de webpagina van het evenement.](#)

Onze collega's in de bloemetjes gezet door KIEA (Koninklijk Instituut der Eliten van de Arbeid)

KIEA is een nationale organisatie die professionals in verschillende domeinen beloont voor hun knowhow en hun bijdrage in hun beroepssector. Onze collega's Bavo Verhaegen, Marie Polet en Maria Cristina Garcia Graells mochten de prijs 'Toekomst van het beroep' in ontvangst nemen, en Steven Van Gucht en Frank Koenen die van 'Expert van het beroep'. Nogmaals het bewijs dat Sciensano kan rekenen op uitzonderlijke medewerkers. [Alle informatie op de website van KIEA.](#)

Een Sciensano-medewerkster ontvangt de Pasteur Talent-award!

Institut Pasteur

Onze collega Nathalie Vandevelde werd ter gelegenheid van de Talent Awards-ceremonie 2021 in de bloemetjes gezet door het [Pasteur Network](#). Nathalie is de wetenschappelijk verantwoordelijke van de Belgische nationale referentiecentra voor zeldzame ziekten en zij staat een klinische benadering voor die bij de behandeling van zeldzame ziekten de patiënt een optimale diagnose en opvolging wil bieden. We feliciteren haar met deze mooie erkenning. [Alle details over deze prijsuitreiking op de website van het Pasteur Network](#).

Sciensano organiseert de eerste themadag One Health EJP

Sciensano zorgt voor de wetenschappelijke coördinatie van het project [One Health EJP](#), dat als doel heeft een werkzaam Europees netwerk en gezamenlijke projecten te creëren rond de One Health-gezondheidsbenadering. Het doel? Zorgen voor een betere preventie van gezondheids crisissen en een gecoördineerde respons op Europees niveau. Ter ondersteuning van dit netwerk zullen geregeld themadagen worden georganiseerd. Sciensano heeft de eer om de eerste van die dagen te organiseren en bijna 120 deelnemers te verwelkomen (met name FAVV, FOD, FAGG, ULg en UZ Brussel). De eerste in een lange reeks!

Sciensano lanceert een nieuw platform voor gezonde data

Het webplatform Gezonde Data, jouw mening over het tweede leven van gezondheidsgegevens werd opgericht in samenwerking met Health Data Hub (Frankrijk) en NHS Confederation (Verenigd Koninkrijk). Het is de bedoeling om de betrokkenheid, reflectie en uitwisseling met en tussen burgers aan te wakkeren rond het thema ‘hergebruik van gezondheidsgegevens in een tweede leven’. Dit ‘tweede leven’ verwijst naar de periode nadat de gegevens gebruikt zijn voor de zorg (bv. voor onderzoek).

Sciensano in de top 3 van Belgische gezondheidsorganisaties die in 2021 het beste communiceerden op Twitter

Sciensano is niet alleen een referentie in de wetenschappelijke wereld. Ook op sociale netwerken zijn we sterk aanwezig om optimaal informatie te delen met onze doelgroepen. Geen toeval dus dat HealthBuzz.be Sciensano van alle gezondheidsorganisaties op Twitter een 3e plaats toekent in zijn rangschikking voor 2021. Dat doet het omdat we “uitblonden in de verspreiding van berichten in de Belgische wereld van de gezondheidszorg”. HealthBuzz.be telt alle artikels en tweets over de gezondheidssector in België. Het analyseert deze om trends te onderscheiden en na te gaan wie het populairst is op het net. Volgt u ons al op Twitter?

2021

In cijfers

63%

621

vrouwen

37%

365

heren

986

MEDEWERKERS

58%

578

wetenschappers

17%

164

laboranten

21%

207

admin
personeelsleden

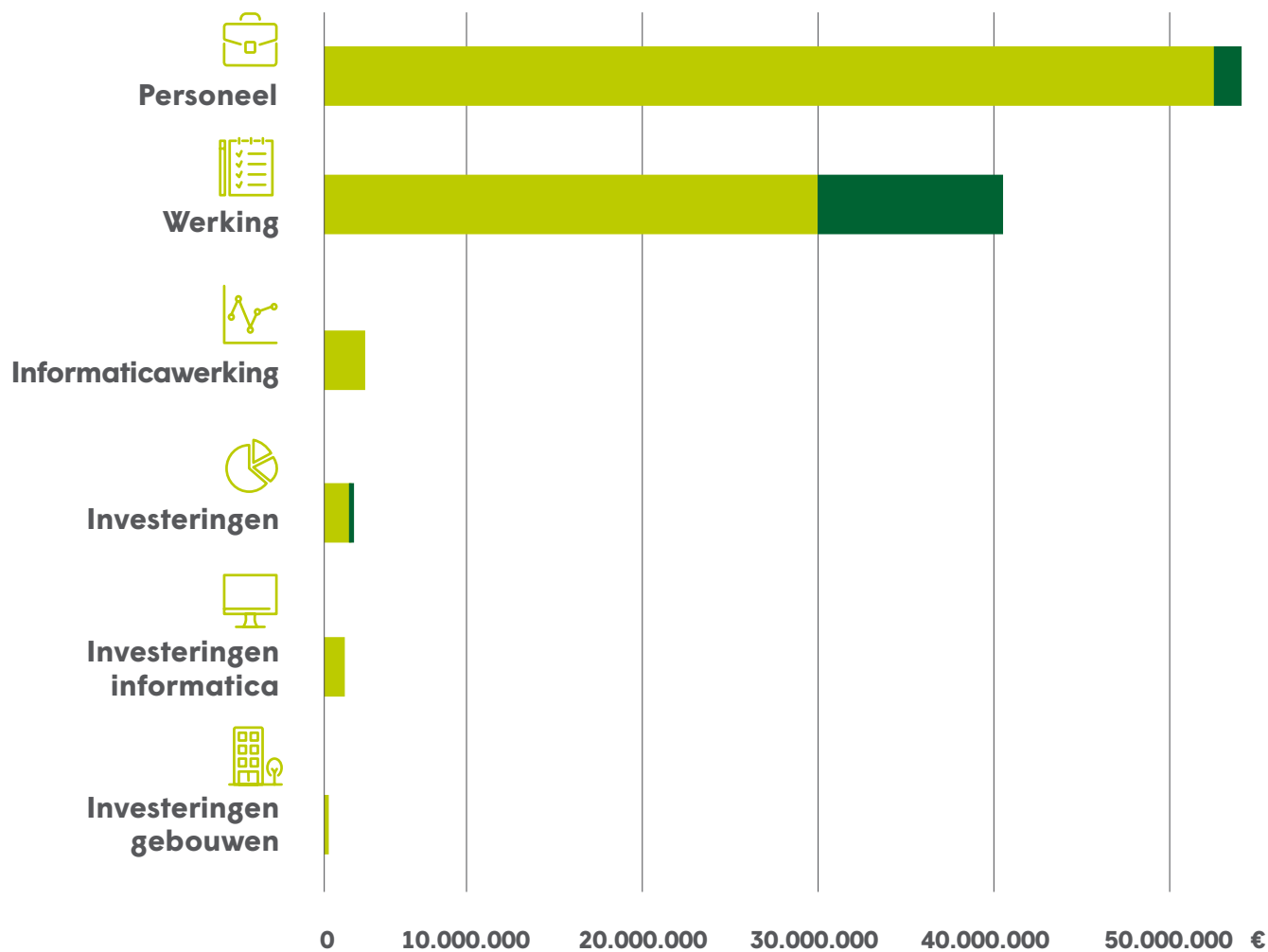
4%

37

bursalen

■ Budgetten 2021 ■ COVID-19

TOTAAL

107.006.005€

Sciensano blijft zijn stempel drukken op de COVID-19-crisis

Met de komst van de vaccins eind 2020 kwam ook de hoop dat we het onvoorspelbare SARS-CoV-2 meer onder controle zouden kunnen krijgen. Het opduiken van de delta en omicron varianten en een derde, vierde en zelfs vijfde golf drukte iedereen, van beleidsmakers tot wetenschappers tot bevolking, met de neus op de feiten. **COVID-19 bleef ook in 2021 een enorme druk leggen op de samenleving en het gezondheidssysteem.**

In die extreem uitdagende context van crisisbeheer bleef Sciensano een essentiële, niet weg te denken partner in ondersteuning van het beleid. Onze medewerkers stonden garant voor het aanleveren van expertise in een zeer brede waaier van domeinen:

- epidemiologische surveillance
- (wetenschappelijke) dienstverlening
- vaccinatie-studies
- onderzoek naar performance en kwaliteit van diagnostische testen of vaccins
- seroprevalentie studies of gezondheidsenquêtes.

Sinds het begin hebben we al meer dan honderd COVID-19 projecten en activiteiten opgestart, gefinancierd door overheden en met eigen middelen. Die projecten hadden ook bijzondere aandacht voor thema's met maatschappelijke relevantie, indirecte

en lange termijn gevolgen van COVID-19 (socio-economisch, creëren van ongelijkheid) of impact op mentaal welzijn.

Deze activiteiten konden onmogelijk worden uitgevoerd zonder steun van en nauwe **samenwerking met een uitgebreid netwerk van partners**: ziekenhuizen, huisartsen, woonzorgcentra en laboratoria, de verschillende federale en gefedereerde instanties, of de academische wereld.

We hebben er steeds voor gezorgd om **zo transparant mogelijk** te communiceren en data ter beschikking te stellen van overheid, gezondheidswerkers en het brede publiek, via het dashboard, epidemiologische rapporten en wetenschappelijke adviezen.

We streefden ernaar om zoveel mogelijk **multidisciplinair, transversaal en complementair te werken**: projecten zoals het opvolgen van SARS-CoV-2 in afvalwater, de verschillende vaccinatie en seroprevalentie studies of het genomics surveillance project waren alleen maar mogelijk dankzij de nauwe samenwerking tussen verschillende diensten. Ook diensten zoals Communicatie, Informatieveiligheid of de Juridische dienst werden nauw betrokken.

De crisis had ook het voorbije jaar een zeer grote impact op de werking van Sciensano en op het welzijn van onze medewerkers. De druk op wetenschappers en op de medewerkers van ondersteunende diensten (P&O, receptie, ICT, communicatie) bleef zeer hoog.

En niettegenstaande veruit de meeste aandacht naar COVID-19 ging, was Sciensano vorig jaar ook actief in andere crisissen zoals PFOS/PFAS-vervuiling en vogelgriep.

In the picture: COVID-19 vaccinatie

Sciensano heeft zich sterk geëngageerd in de verschillende aspecten van COVID-19 vaccinatie. De succesvolle activiteiten illustreren de meerwaarde van een multidisciplinaire, complementaire en transversale aanpak en de nauwe samenwerking tussen een groot aantal diensten binnen het Instituut.

Figuur • Overzicht COVID-19 vaccinatie activiteiten in Sciensano

Opname en vaccinatie-graad

1

Opname van het vaccin & vaccinatie-graad

LINK-VACC Dekking door risicogroepen (Leeftijd, gezondheidswerkers, comorbiditeiten, WZC,...)

Surveillance door instellingen voor chronische zorg: Vaccinatiegraad bij WZC, bewoners en personeel

Barometer 2-vaccinatie: Vaccinatiegraad van personen met comorbiditeiten in huisartspraktijken

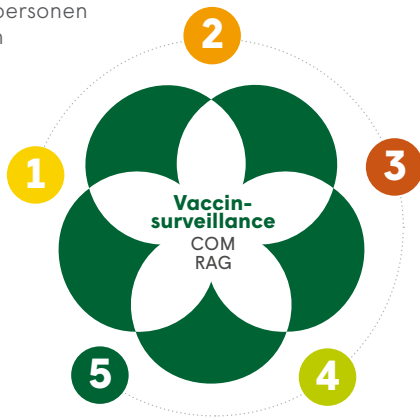
Acceptatie

5

Acceptatie algemene bevolking COVID-19 gezondheidsenquête

Acceptatie gezondheidswerkers Huisartsenenquête (multisource)

Betrokkenheid burgers Coronaraadplegingen

Doel-treffendheid & impact

2

Werkzaamheid vaccin & impact

- ILI- & SARI-surveillance
- Lien-VACC
- Impact vaccin op COVID-19-epidemiologie

Immuno-geniciteit & sero-prevalentie

3

Laboratorium en test-ontwikkeling

- COVID-19 serologieplatform
- COVID-19_pp
- Celrespons
- Vaccinneutraliserend potentieel

Serologische studies

- Gezondheidswerkers, eerstelijns, crèches, scholen, bloeddonoren
- PICOV-19
- EMR EU prevent
- SalivaHIS

Observationele klinische studies

- BelCoVac consortium
- PICOV-VAC

4

Veiligheid

Dorbraakgevallen en mogelijke VAED's

- Lien-VACC

Kwaliteit van vaccins

- Kwaliteitscontrole

Bioveiligheid van vaccins

- Veiligheids-beoordeling, GGO's

De activiteiten worden onderverdeeld in **5 grote domeinen**:

1. Vaccinatie opname & dekkingsgraad

Het LINK-VACC project werd opgestart met 3 objectieven:

- 1** **bepalen van opname en dekkingsgraad**
- 2** **bepalen van de effectiviteit**
- 3** **opvolgen van de veiligheid van het COVID-19 vaccin.**

Het project maakt de link tussen VACCINNET+ en andere databanken (IMA, Statbel, COBHRA) en kadert in de post-autorisatie surveillance. Opname en de dekkingsgraad van vaccinatie (per regio, type vaccin, leeftijdsgroep, doelgroep,...) zijn twee belangrijke indicatoren om de **uitrol van de vaccinatiecampagne te evalueren** en indien nodig bij te stellen.

Surveillance van COVID-19 vaccinatie bij de prioritaire groep van **bewoners en personeel van woonzorgcentra**, waarvan de resultaten gepresenteerd werden in een thematisch rapport. Ook voor de tweede prioritaire groep van **zorgverleners** werd de vaccinatiegraad opgevolgd, dankzij een koppeling van VACCINNET+ en Cobhra (Rapport Vaccinatiegraad Zorgverleners).

Opvolging dekkingsgraad bij personen met **comorbiditeiten in huisartsenpraktijken** via Barometer-2 project.

2. Vaccinatie effectiviteit & impact

Het opvolgen van effectiviteit en impact, het tweede objectief van het **LINK-VACC project**, is cruciaal om te evalueren welk deel van de bevolking effectief beschermd is. Het verloopt via een test-negatief case-control design, met **koppeling van verschillende surveillance systemen** (SARI, mortaliteit, contactopvolging, hospitalisaties, afvalwater,...). Een uitgebreide **analyse** werd gepubliceerd in November.

3. Immunogeniciteit & seroprevalentie

- Projecten opgestart in 2020 ter ondersteuning van **immunologische studies** werden in 2021 verdergezet: het COVID-19 serologieplatform (ontwikkeling en validatie serologische testen), COVID-19 Pseudo Partikels, Cellulaire immuunrespons en het Vaccinatie neutralisatie potentieel.
- **Seroprevalentiestudies** uitgevoerd bij gezondheidswerkers, in woonzorgcentra, in scholen,...
- De **PICOV-studie**, opgestart in woonzorgcentra tijdens het winterseizoen 2020-2021 en verlengd in 2021-2022 om de impact van een voorbije COVID-19 infectie op het ontwikkelen van griep of acute luchtweginfecties op te volgen, of de beschermende immuniteit voor COVID-19.
- Eind 2020 werd het **BelCoVac-consortium** opgericht waarvan de kern bestaat uit 3 complementaire labo's (Sciensano, ITG, ULB)

en dat gecoördineerd wordt door Sciensano. Bedoeling is om de **observationale klinische SARS-CoV-2 vaccin studies** in België te stroomlijnen. Deze studies evalueren het immuun antwoord na SARS-CoV-2 vaccinatie bij: gezonde personen, behorend tot de actieve bevolking of wonend in een woonzorgcentrum; kankerpatiënten; dialyse- en niertransplantatie patiënten; beenmergtransplant patiënten; longtransplantpatiënten en zwangere vrouwen. Twee andere studies evalueren het effect van een gereduceerde vaccindosis of van een langer interval tussen de vaccinaties.

4. Vaccinatie veiligheid

Via het LINK-VACC project werd de **detectie en beschrijving** (ernst, tijd sinds vaccinatie, link met vaccinatieplaats of lotnummer) van **doorbraakinfecties** opgezet, ter ondersteuning van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG). Een eerste analyse werd gepubliceerd midden 2021.

De dienst Kwaliteit van vaccins ontwikkelde en valideerde vorig jaar testen voor de **kwaliteitscontrole van mRNA-vaccins van Pfizer/BioNTech en het Janssen vaccin**. De validatie voor testen van het mRNA Curevac vaccin stopte aangezien de aanvraag voor registratie bij het EMA ingetrokken werd.

De dienst Bioveiligheid en biotechnologie onderzocht de potentieel **nadelige effecten van de COVID-19 vaccins op mens en omgeving** (Environmental Risk Assessment), ter ondersteuning van het FAGG.

5. Vaccinatie bereidheid

De bereidheid bij de algemene bevolking om zicht te laten vaccineren, werd geëvalueerd in de verschillende **COVID-19 Gezondheidsenquêtes**. In de achtste enquête (Oktober 2021) werd onder andere de houding tegenover het vaccin nagegaan bij niet-gevaccineerden, de redenen voor niet-vaccinatie en de gepercipieerde efficiëntie van het vaccin.

Daarnaast organiseerden we ook de **Corona consultaties**, gesprekken tussen een 100-tal burgers en experts om aanbevelingen te formuleren voor het vaccinatiebeleid.

Omwille van hun brede betrokkenheid bij de vaccinatiecampagne, was het belangrijk de **kennis en attitude van de artsen ten opzichte van vaccinatie** te onderzoeken. De bereidheid bij artsen, geëvalueerd door de Artsenkrant, de Huisartsenpeilpraktijken van Sciensano, de CHARMING-studie en een ULB-bevraging werd gecompileerd in een rapport voor de beleidsmakers.

Surveillance

Sciensano speelde ook in 2021 een centrale rol in het verzamelen, de verwerking en het beschikbaar maken van COVID-19 data. Onze wetenschappers waren actief in een zeer brede, toenemende waaier van surveillance activiteiten, essentieel voor het opvolgen van de epidemie en ter beleidsondersteuning.

COVID-19 data beheer & uitwisseling

Het [COVID-19 dashboard](#) bleef het centrale, publieke gegevensplatform voor beleidsmakers, gezondheidswerkers, pers of het brede publiek, algemeen gewaardeerd (ook in het buitenland) om zijn duidelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en volledigheid. Het platform werd steeds verder uitgebreid, onder andere met gegevens over vaccinatie(graad) of varianten. Ruwe datasets werden beschikbaar gesteld van onderzoekers en de procedure voor aanvragen van additionele data werd verder uitgewerkt, rekening houdend met **GDPR-richtlijnen** ([COVID-19 Datarequests](#)).

Sciensano was de centrale beheerder voor het verzamelen, opslaan, verwerking en ter beschikking stellen van COVID-19 gegevens. De dienst [Healthdata](#) speelde een essentiële rol in de coördinatie van een aantal gegevensbanken rond testing en contactopsporing (manuele en digitale contactopsporing zoals de Coronalert App). Daarnaast beheerden we ook gegevensbanken in het kader van surveillance in de eerstelijnszorg, voor ziekenhuizen of woonzorgcentra, of in het kader van vaccinatie.

Op Europees niveau heeft Sciensano zich ingeschreven in het **PHIRI**-project ([Population Health Information](#)

[Research Infrastructure](#)) dat de uitwisseling van COVID-19 data en best practices tussen landen wil bevorderen.

Eind 2021 lanceerden we **BY-COVID** (Beyond-COVID), een 3-jarig project dat toegang, koppeling en uitwisseling van (meta)data over SARS-CoV-2 en andere infectieziekten wil verbeteren in wetenschappelijke, medische, volksgezondheid en beleidsdomeinen.

« Onze wetenschappers waren actief in een zeer brede, toenemende waaier van surveillance activiteiten, essentieel voor het opvolgen van de epidemie en ter beleidsondersteuning »

Rapportering

Sinds het begin van de crisis heeft Sciensano ingezet op een zeer uitgebreide **epidemiologische rapportering**, met publicatie van honderden **dagelijkse** en **wekelijkse epidemiologisch bulletins**, en **wekelijkse rapporten** over de situatie in **woonzorgcentra**, **ziekenhuizen** en **afvalwater**. Daarnaast publiceerden onze wetenschappers ook een **reeks thematische rapporten over COVID-19** gerelateerde mortaliteit, vaccinatiegraad en impact, surveillance van COVID-19 in scholen, vaccinatie bij zorgverleners en in woonzorgcentra, of het gebruik van drugs.

Surveillance

De surveillance wordt niet alleen gedaan op **nationaal niveau**; de meeste data en analyses zijn ook beschikbaar voor de verschillende **regio's** en eventueel op niveau van de **gemeentes**. Als deel van de basissurveillance en voor epidemiologische risico-evaluatie analyseren we indicatoren zoals **incidentie**, **hospitalisaties** en de evolutie van de **COVID-19 sterfte**. Het reeds bestaande surveillance-systeem voor mortaliteit, **BE-MOMO**, liet toe om **analyses te doen in verband met sterfte te wijten aan alle oorzaken of COVID-19-gerelateerd**, en de **evolutie van oversterfte** op te volgen. We publiceerden verschillende rapporten:

- [surveillance van COVID-19 gerelateerde mortaliteit in België tijdens de 1ste en 2de golf](#)
- [de oversterfte tijdens de 1ste en 2de golf van de COVID-19 epidemie.](#)

In samenwerking met academici van UHasselt en UAntwerpen ontwikkelden onze wetenschappers **kortetermijn modellen** met onder andere voorspellingen over **aantal verwachte hospitalisaties**. De (snelle) opkomst van de Delta-en Omicron varianten toonde het belang aan van een performant **moleculair surveillance systeem** op basis van Whole Genome Sequencing (WGS). Begin 2021 werd een **platform voor genoomanalyse** opgericht, dat via een combinatie van **basis surveillance** (analyse van 5-10% van de positieve PCR) en actieve surveillance (bij terugkeerders van rode zones, herinfecties of doorbraakinfecties,...) de vinger aan de pols houdt.

In het kader van de Europese **Health Emergency Preparedness en Response Authority (HERA)**, een initiatief om preparedness-infrastructuur te verbeteren, haalde Sciensano een budget binnen om in België een **platform voor genomische surveillance** uit te werken.

Een betere toegang voor alle actoren tot geharmoniseerde moleculaire en genomische data en het centraal verzamelen van bijkomende microbiologische en epidemiologische informatie laat toe om uitbraken van infectieziekten – niet alleen COVID-19 - sneller en efficiënter aan te pakken op nationaal en op Europees niveau. De ontwikkeling en uitwerking van dit project was een mooi voorbeeld van de **transversale samenwerking binnen Sciensano** tussen de diensten epidemiologie, virale ziekten en healthdata. Andere opportuniteiten binnen HERA zullen in 2022 verder bekeken worden.

Sciensano volgde de verschillende aspecten van het testing-en contactopvolging nauw op, een hele uitdaging gezien de vele aanpassingen in de strategie in de loop van de epidemie. We rapporteerden **aantal testen** of de **positiviteitsratio** per test type, per test indicatie, per leeftijdsgroep of per regio. Om het succes van het contactopvolgingsysteem te evalueren in het snel identificeren van **risicocontacten**, werd het **aantal (hoog-en laagrisico)contacten** van indexgevallen bijgehouden, **het aantal dat gecontacteerd werd en de mogelijke plaats en bron van infectie**. Tenslotte werd ook de **Turn Around Time** van de verschillende stappen in het **testing-en tracing proces** opgevolgd en **wekelijks gerapporteerd** aan beleidsmakers.

We voerden surveillance uit op alle niveaus van de **gezondheidssector** en in specifieke **professionele sectoren en bevolkingsgroepen**:

Eerstelijjn: voortbouwend op het bestaande peilnetwerk van huisartsen (opgezet in 2006 voor de opvolging van influenza) werd een toepassing ontwikkeld voor syndroomsurveillance in de huisartsenpraktijk. **De COVID-19 Barometer 2.0 laat toe om snel en gemakkelijk gegevens over vermoedelijke of bevestigde COVID-19, viraal syndroom, griep en acute luchtweginfecties te verzamelen.** Daarnaast bleven we ook de werklust bij huisartsen wekelijks opvolgen.

Tweedelijjn: via de **Klinische Ziekenhuissurveillance** en de **Hospital Transport & Surge Capacity** volgen we evolutie op in de ziekenhuizen, met **wekelijkse rapportering** en analyse van een uitgebreide set indicatoren van patiënten gehospitaliseerd en op intensieve zorgen: klinische gegevens, vaccinatiestatus, ligduur of uitkomst.

De **woonzorgcentra** werden tijdens de eerste golven zwaar getroffen. Om de situatie bij deze kwetsbare groep beter op te volgen, werd een uitgebreid systeem van surveillance opgezet met wekelijkse rapporten over het aantal gevallen, de sterfte, het aantal clusters of uitbraken in de woonzorgcentra. We publiceerden ook een thematisch rapport met een epidemiologische analyse van de **vaccinatiecampagne in de woonzorgcentra**.

De situatie bij **kinderen** en in de **scholen** (aantal gevallen bij leerlingen en personeel, aantal clusters en uitbraken) werd van nabij opgevolgd, in nauwe samenwerking met de onderwijsnetten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB/PSE). We publiceerden specifieke rapporten met een analyse van COVID-19 in het onderwijs tijdens het eerste trimester van het schooljaar 2020-2021 en SARS-CoV-2 bij kinderen en jongeren van 0 tot 17 jaar tijdens het schooljaar 2020-2021.

Tenslotte werd ook de impact van de epidemie in de **professionele sectoren** geëvalueerd op basis

van RSZ-data. Verschillende rapporten werden gepubliceerd over COVID-19 incidentie in de actieve beroepsbevolking per sector voor de periodes 9/20-1/21 en 6/2021.

Om de doorheen de pandemie opgebouwde **groepsimmuniteit** binnen de Belgische bevolking op te volgen en de duur en kwaliteit van de opgebouwde immuniteit na doormaken van infectie of na vaccinatie te monitoren, werkten de diensten immuunrespons en epidemiologie nauw samen om een **aantal serosurveillance-studies** op te zetten (resultaten op COVID-19 Dashboard). **Serologische testen** werden ontwikkeld, gevalideerd en verder geoptimaliseerd om SARS-CoV-2 antistoffen te detecteren in serum, speeksel en moedermelk.

De studies werden opgezet in volgende bevolkingsgroepen:

Bloeddonoren:

32 testperiodes en 28000 testen in samenwerking met Rode Kruis/Croix Rouge.

Gezondheidswerkers in ziekenhuizen

Gezondheidswerkers in de eerste lijn: prospectieve cohort studie bij 2680 eerstelijns werkers.

Kinderen en schoolpersoneel:

grootschalige studie met 5 test periodes, 5000 speekseltesten bij schoolkinderen en 2200 testen bij personeel, in samenwerking met de KUL.

Bewoners en personeel van woonzorgcentra

Algemene bevolking: de Saliva HIS studie ging de prevalentie van SARS-CoV-2 antistoffen na in de bevolking van 18 jaar en ouder via onderzoek van speekselstalen.

Blijvende monitoring is nodig aangezien de hoeveelheid antilichamen opgewekt na infectie en/of vaccinatie snel daalt, en omwille van de opkomst van nieuwe varianten. Antilichamen tegen Omicron zullen vanaf 2022 gemeten worden in deze studies.

Het project voor de monitoring van SARS-CoV-2 in afvalwater is een andere illustratie van de transversaliteit binnen Sciensano, met nauwe samenwerking tussen de diensten Epidemiologie-infectieziekten, Voedselpathogenen, Virale ziekten en Transversale activiteiten in toegepaste genomica. Partners binnen België zijn UAntwerpen, UGent, UNamur, E-BIOM en UCLouvain. Ook op Europees niveau was Sciensano een actieve partner.

Het project werd in 2021 verder uitgewerkt en bestreek 45% van de Belgische bevolking, verdeeld over 42 waterzuiveringsstations. Het liet toe om – onafhankelijk van de gevoerde teststrategie – de **evolutie van SARS-CoV-2 in de Belgische bevolking** op te **volgen**. Er bleek een goede correlatie te zijn tussen waarden in afvalwater (op basis van 3 alarmindicatoren) en de 14-daagse incidentie.

Afvalwater surveillance werd een **complementaire tool** in de **beoordeling van de epidemiologische situatie** met een wekelijkse rapportering in het epidemiologisch rapport en op het dashboard.

Op korte termijn zal ook de surveillance van varianten opgestart worden.

Juridische en privacy aspecten

De **epidemiologische surveillance, enquêtes** en **wetenschappelijke onderzoeken** genereerden een grote **hoeveelheid gegevens**, waarvoor **specifieke gegevensbanken werden opgericht**. Omwille van de complexiteit qua gegevensbeheer en de uitdagingen in verband met gegevensbescherming, speelden onze data protection officers en juristen ook in 2021 een essentiële rol.

Zij waren onder andere betrokken in het opstellen van **Data Protection Impact Assessments** (manuele en digitale contactopsporing), **communicatiecampagnes** voor burgers inzake **bescherming van de persoonlijke levenssfeer en persoonsgegevens** (manuele contact tracing, Coronalert, ziekenhuissurveillance), de opmaak van **FAQ, overleg met externe partners** in verband met gegevensverwerking en gegevensdeling, het opmaken van **verwerkingsovereenkomsten** en **samenwerkingsakkoorden** en het **uitwerken van procedures** voor het delen van gegevens met andere wetenschappelijke instellingen.

Onderzoek

Indirecte & lange termijn gevolgen van epidemie & maatregelen

Naast de zeer uitgebreide surveillance heeft Sciensano ook sterk ingezet op onderzoek naar de **indirecte gevolgen van de epidemie** en de **ingevoerde maatregelen op de gezondheid en levensstijl** van de **bevolking, mentale welzijn, sociale ongelijkheden** of **lange-termijn gevolgen van COVID-19**.

- Sinds het begin van de epidemie voerden we al **8 online HIS COVID-19 gezondheidsonderzoeken** uit, waarvan 3 in 2021. We peilden dit jaar onder meer naar de ervaringen van de bevolking toen er nog **strengere maatregelen** van kracht waren, de **geestelijke en sociale gezondheid, vaccinatie, de aanwezigheid van ziekten** die COVID-19 verergeren, **broosheid bij ouderen, levenskwaliteit** en **gezondheid gerelateerde gedragsdeterminanten**.
- Naarmate de epidemie vorderde, werd de **enorme impact op het mentale welzijn** duidelijk. Sciensano investeerde sterk in het documenteren van dit probleem: we integreerden vragen naar mentaal welzijn in bestaande enquêtes (COVID-HIS, Covimpact of BE-Heroes) en startten het PSYCOV-project op, een **multidimensionale monitoring van mentaal welzijn** en het aanbod aan/vraag naar **geestelijke gezondheidszorg**. Het **POWER-TO-CARE** project en de internationale BE-HEROES studie peilden specifiek naar het **welzijn van zorg- en hulpverleners en mantelzorgers**.
- Via de **online enquête** naar het **aanbod en gebruik van DRUGS** werd nagegaan welke gevolgen de pandemie heeft voor drugsgebruik en drugsmarkt, en de mogelijke gevolgen op langere termijn.
- De COVIMPACT-studie werd opgestart om over een periode van 2 jaar de **lange-termijn effecten van COVID-19 op de lichamelijke, geestelijke en sociale gezondheid** op te volgen (Long Covid).
- Ook het 3-jaar durende **HELICON**-project wil de **lange termijn- en indirecte gezondheidseffecten van de COVID-19-crisis in België** ontrafelen, met een specifieke focus op de **socio-economische patronen**.
- In samenwerking met HoGent deden we in het KWAQUA-project **kwalitatief onderzoek** naar de **achterliggende motieven van de bevolking bij het opvolgen van quarantaine en isolatiemaatregelen**.
- Het **RESISTIRE**-project, opgezet samen met 9 Europese partners, onderzoekt de **impact van het COVID-19-beleid op de gedragsmatige, sociale en economische ongelijkheden in de 27 landen van de Europese Unie, Servië, Turkije en het Verenigd Koninkrijk**. De inzichten zullen bijdragen om ongelijkheden die voortvloeien uit het COVID-19-beleid te voorkomen en om een betere voorbereiding op het beheer van toekomstige pandemieën te garanderen.
- unCoVer**, een **functioneel netwerk van 29 onderzoeksinstellingen in 18 landen**, waaronder **Sciensano**, werd opgezet om **gegevens te verzamelen van zorgverlening aan COVID-19-patiënten in heel Europa en daarbuiten**. unCoVer valoriseert deze praktijkgegevens om studies op te zetten naar de kenmerken van patiënten, risicofactoren, veiligheid en doeltreffendheid van behandelingen, en potentiële strategieën tegen COVID-19 in praktijksituaties.

« Sciensano heeft ook sterk ingezet op onderzoek naar de indirecte gevolgen van de epidemie en de ingevoerde maatregelen op de gezondheid en levensstijl van de bevolking, mentale welzijn, sociale ongelijkheden of lange-termijn gevolgen van COVID-19. »

Samen met partners in Nederland en Duitsland onderzochten we de **impact van de COVID-19 epidemie in de Maas-Rijn Euroregio (EMR)**: seroprevalentie bij bewoners, documenteren van (perceptie en respecteren) coronamaatregelen of grensmobiliteit.

Veiligheid van mondkmaskers

Mondmaskers blijven een hoeksteen in de strijd tegen SARS-CoV-2. Sinds het begin van de crisis zijn talloze types maskers op de markt gebracht. Een aantal van deze maskers bevatten biocides zoals zilverionen of titaniumdioxide, toegevoegd voor hun antimicrobiële werking of als kleurstof. Om de **potentieel schadelijke effecten** na te gaan, meer bepaald het **vrijkomen en inhalatie van nanodeeltjes bij gebruik, zetten we de AgMask en TiO2Mask-onderzoeksprojecten** op. De resultaten zullen beleidsmakers helpen bij het uitwerken van richtlijnen rond veilig mondkmaskergebruik.

Ventilatie en luchtkwaliteit

Het belang van ventilatie en goede luchtkwaliteit in de strijd tegen het SARS-Cov-2 virus en bij uitbreiding alle respiratoire virussen werd in de loop van de epidemie steeds duidelijker. In samenwerking met VITO zette Sciensano het AIRCO-project op om de **ventilatie en de kwaliteit van binnenlucht** na te gaan in **woonzorgcentra, scholen, het openbaar vervoer** of de **horeca**. De studieresultaten zullen bijdragen om aangepaste richtlijnen te ontwikkelen.

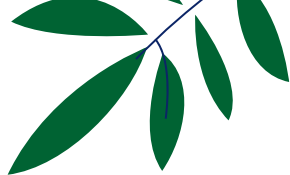
Genomische tools voor surveillance

De dienst TAG (Transversale activiteiten in toegepaste genomica) heeft het voorbije jaar verder ingezet op het **verbeteren van de genomische tools voor (klinische en algemene) surveillance**:

- **COVIPRIM** en COVIPRIM-VAR: **continue monitoring van de performance van de gebruikte methodes voor de detectie SARS-CoV-2 in klinische stalen** (RT-qPCR) op basis van WGS-data, in de context van het opduiken van nieuwe varianten.
- COVIDDIVER: ontwikkeling van een **methode om te diversiteit van de circulerende SARS-CoV-2 in België** op te volgen. De stalen van afvalwater zouden daarbij dienen als proxy indicator voor de circulatie van SARS-CoV-2 in de Belgische populatie.
- **DIGICOVID** en DIGICOVID-VAR: ontwikkeling van een **digitale PCR-methode voor de detectie en kwantificatie van het SARS-CoV-2 genoom en de varianten, in menselijke en omgevingsstalen**.

Deze projecten leveren ook een essentiële bijdrage aan het surveillance project in afvalwater.

Dienstverlening & beleidsondersteuning

(Wetenschappelijke) dienstverlening bleef een kerntaak van het Instituut tijdens de crisis: onze wetenschappers speelden een essentiële rol in het opmaken van **wetenschappelijke adviezen** en als lid van de verschillende **wetenschappelijke** en **beleidsondersteunende comités**. De druk bleef zeer hoog, met een steeds aanwezig spanningsveld tussen het tijdig aanleveren van onafhankelijk wetenschappelijk advies en het gebruik van dat advies voor beleid.

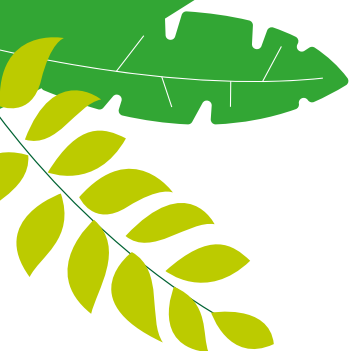
Wetenschappelijke adviezen & richtlijnen

Sciensano publiceerde vorig jaar een grote hoeveelheid (updates van) wetenschappelijke adviezen en richtlijnen:

- [COVID-19 Factsheet](#)
- [Risico evaluaties](#) uitgevoerd door de **Risk Assessment Group (RAG)** in uiteenlopende domeinen: bepaling van de drempelwaarden voor de Corona-barometer, de delta-en omicronvariant, het gebruik van CST of de identificatie van risicolanden voor variants of concern (VOC).
- Wekelijkse RAG [epidemiologische risicoanalyses](#).
- **Wetenschappelijke RAG-adviezen** (andere dan risico-evaluaties) over **test strategie, maatregelen voor geïnfekteerde personen en hun contacten, maatregelen voor kinderen/scholen** (maskerdracht), **ventilatie, ziekenhuisuitbraken**, inzetten van **honden** voor opsporen van COVID-19.
- **Wetenschappelijk Sciensano-adviezen** over **test strategie** of dragen van **maskers in scholen**.

- **Publicatie van richtlijnen** op de Sciensano website, waarvan de inhoud gevalideerd wordt door RMG of Interministeriële Conferentie (IMC) (en niet gewijzigd kunnen worden door Sciensano).

Wetenschappelijke comités

Sciensano speelde een sleutelrol in wetenschappelijke comités. De **RAG (Risk Assessment Group)** groeide onder coördinatie van Sciensano uit tot één van de belangrijkste wetenschappelijke adviesorganen voor COVID-19 in België.

Beleidsondersteuning

Naast onze aanwezigheid in verschillende wetenschappelijke comités, was Sciensano ook zeer actief in een aantal **beleidsondersteunende en operationele platforms**.

Op federaal niveau namen we deel aan (onder andere) de Federale Crisis Cel, het Corona Commissariaat, de Préparatoire en Interministriële Conferenties (IMC), de COFECO, de Risk Management Group (RMG), de Task Force Vaccinatie, de Task Force Testing, de GEMS, het Interfederaal Comité Testing en Tracing (IFC), het Hospital Transfer & Surge Capacity Comité of het Comité Primary en Outpatient Care Surge Capacity.

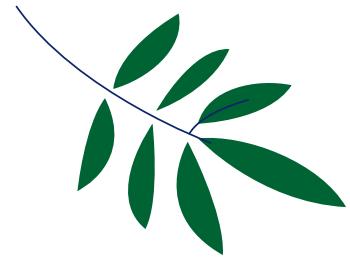
We hebben in 2021 in totaal **364 parlementaire vragen** beantwoord (289 mondelinge en 75 schriftelijke), wat een grote werklast betekende voor onze medewerkers, aangezien de schriftelijke vragen steeds in de twee landstalen beantwoord moesten worden.

Dienstverlening

- Sciensano beheert de centrale COVID-19 BIOBANK, een waardevolle collectie aan **stalen voor COVID-19 studies** waar wetenschappers (Sciensano en extern) gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling en validatie van nieuwe diagnostische testen en testen die de immunologische status bepalen. Er kunnen 100 000 stalen bewaard worden gedurende 5 jaar.
- Dankzij de aanwezige expertise was Sciensano sterk betrokken in **kwaliteitscontrole van laboratoria, diagnostische testen of vaccins**. We superviseerden de erkenning en opvolging van kwaliteit van laboratoria in het kader van de SARS-CoV-2 screening, externe kwaliteitsevaluaties voor moleculaire screening of anti-SARS-CoV-2 antistoffen en deden audits in meer dan honderd laboratoria, de acht laboratoria van het federale COVID-platform inbegrepen.

COVID-19 en dieren

Sinds het begin van de humane pandemie van SARS-CoV-2 werd het duidelijk dat dit virus niet alleen de mens kon besmetten maar ook andere diersoorten. Sciensano werd door het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) aangeduid als **Nationaal Referentielaboratorium (NRL) voor SARS-CoV-2 bij dieren**.

Aanvankelijk werden er voornamelijk meldingen van **besmette katten** geobserveerd waarvan de eigenaar ook COVID-19 had doorgemaakt. Korte tijd later werd echter aangetoond dat ook **nertsen** besmet waren met SARS-CoV-2. Vermits er in België op dat moment nog een aantal nertsenkwekerijen actief waren en er bovendien een **risico tot overdracht naar de mens** bestond, werd aan Sciensano gevraagd om de nertsen op deze bedrijven te laten testen. **Er werden geen positieve dieren gedetecteerd tijdens deze surveillance.**

Samenwerking werd opgestart met een Brussels **dierenopvangcentrum**, waarbij **zieke en gekwetste wilde zoogdieren** getest werden vooraleer ze opnieuw vrijgelaten werden in de natuur. In 2021 werden stalen van 9 wezels en 33 vossen geanalyseerd, **allen negatief**.

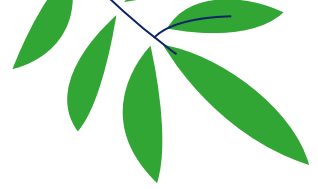
Ook **grote zoogdieren** kunnen **door de mens besmet worden**: zo vertoonden eind November 2021 de twee **nijlpaarden** uit de Antwerpse Zoo tekenen van verkoudheid. Stalen werden afgenomen waarna analyse een **besmetting met de Delta-variant** aantoonde.

We verwerkten naast dierlijke ook **24.000 humane stalen**, in samenwerking met een Brussels labo.

Naast onze taak als NRL voor SARS-CoV-2 namen we ook deel aan de **Risk Assessment Group-Covid Animals**, een groep met academici, vertegenwoordigers van de FOD Volksgezondheid en het FAVV. De RAG-CA formuleert en verspreidt **aanbevelingen voor beleid en monitoring van SARS-COV2 bij dieren** om tijdig **mogelijke reservoirs** te **detecteren**, en staat in nauw contact met de regio's voor opvolging bij **wilde dieren**.

De belangrijke **outputs** waren de **risico-evaluatie** van de **overdracht van SARS-COV2 naar de wilde fauna**, **mededelingen** aan de **autoriteiten** en **dierenartsen** over de risico's gelinkt aan de **nieuwe opduikende variants** of concern voor **dieren**, de **publicatie** van een **standpunt** met betrekking tot de **vaccinatie van dieren tegen SARS-CoV-2**, en **aanbevelingen** om de **monitoring bij gedomesticeerde en wilde dieren**, meer specifiek bij **hertachtigen**, te **stimuleren**.

« Sinds het begin van de humane pandemie van SARS-CoV-2 werd het duidelijk dat dit virus niet alleen de mens kon besmetten maar ook andere diersoorten. Sciensano werd door het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) aangeduid als Nationaal Referentielaboratorium (NRL) voor SARS-CoV-2 bij dieren. »

Communicatie

Heldere, transparante en doelgerichte crisiscommunicatie is een essentiële pijler van crisisbeheer. De rol van de Sciensano-communicatiedienst in het communiceren op maat van de verschillende doelgroepen werd algemeen erkend. Zo was de krant De Tijd vorig jaar zeer lovend over onze heldere communicatie. De zeer nauwe **interactie tussen onze wetenschappers en communicatoren** was een **duidelijke meerwaarde** en stond **garant voor wetenschappelijk gefundeerde crisiscommunicatie**.

We bleven sterk betrokken bij **het bepalen** van de **communicatiestrategie**, ter ondersteuning van NCCN en FOD.

We organiseerden wekelijkse **persconferenties**, samen met de FOD Volksgezondheid en het Crisiscentrum, om de cijfers of resultaten van onderzoeken toe te lichten, en ondersteunden de interfederale woordvoerders. Onze experts speelden een zeer prominente rol in het vertalen van wetenschap naar **begrijpelijke boodschappen**.

We bleven aandacht behouden voor de behoeften van **gebarentolken**: onze communicatiemedewerkers coachten ook in 2021 (nieuwe) sprekers tijdens de persconferenties.

Dankzij **mediamonitoring** van het crisiscentrum kregen we een goed overzicht van **wat er precies leefde bij de bevolking** of **specifieke doelgroepen** zoals gezondheidsprofessionals. Daardoor konden we **extra duiding** geven waar nodig, rekening houdend met **veranderende behoeften**.

De communicatiemedewerkers beantwoordden in samenwerking met de wetenschappers talrijke **vragen van journalisten**.

We produceerden **FAQ's en ge vulgariseerde wetenschappelijke inhoud**, antwoorden en advies voor de andere communicatiekanalen (www.info-coronavirus.be, contactcenter, webcare sociale media, journalisten, epidemiologische rapportering).

We besteedden ook veel aandacht aan het verhogen van de **zichtbaarheid van onze COVID-19 activiteiten**. In 2021 stond Sciensano in de top 10 van coronazoektermen. We kregen brons in de Top 100 van gezondheidsorganisaties op Twitter, omdat volgens HealthBuzz.be "Sciensano [...] excelled at spreading their message in the Belgian healthcare community on Twitter in 2021".

En misschien minder zichtbaar omdat het niet tot onze kerntaken of verantwoordelijkheden behoorde, maar onze medewerkers van de receptie en secretariaat behandelden vorig jaar honderden **oproepen van burgers** in verband met de Coronalert App of het Covid Safe Ticket.

The Times beoordeelde de wetenschappelijke communicatie van Sciensano als 'topkwaliteit'

Niet-COVID crisissen

COVID-19 had zonder twijfel de grootste impact op de maatschappij in het algemeen en de werking van Sciensano in het bijzonder, maar daarnaast was het Instituut ook **actief in het opvolgen van andere crisissen**: de **PFOS/PFAS vervuiling** in Vlaanderen, de **overstromingen** die enorme menselijke en materiële schade aanrichtten in Wallonië of de uitbraak van **vogelgriep** eind 2021.

Crisismanagement

Op het vlak van **intern crisisbeheer** werden er in 2021 een aantal veranderingen doorgevoerd, op basis van de ervaringen opgedaan tijdens het eerste crisisjaar:

- Creëren van een nieuwe, **centrale positie crisis coördinatie & strategie** met een directere link naar algemeen directeur en directieraad. Die centrale positie liet toe om een beter **overzicht** te krijgen van **alle crisis-activiteiten in het hele instituut** en een **betere interactie** tussen wetenschappelijke directies en ondersteunende diensten te garanderen.
- Uitvoeren **mapping** en **centrale databank** met alle COVID-19 gerelateerde **projecten** en **activiteiten**.
- Uitvoeren tussentijds **intern COVID-19 bilan**.
- Heropstarten wekelijkse vergaderingen van de **Sciensano COVID-19 crisis cel**.
- Werkgroep 'Déconfinement'** voor het vertalen van overheidsmaatregelen naar de werkvloer.

In 2020 werden een aantal enquêtes en evaluaties uitgevoerd:

- Evaluatie van de impact van de crisis op de activiteiten van Sciensano
- Evaluatie van overuren/verlofdagen 2020
- Feedback van de tevredenheidsenquête – luik impact COVID-19 crisis
- Feedback van de psychosociale ondersteuning gegeven door IDEWE.

Op basis daarvan werd een intern **COVID-19 verbeterplan** opgesteld voor 2021 met focus op **4 domeinen, acties en timing**:

crisis
coördinatie

human
resources

communicatie

crisis
evaluatie

Perspectieven 2022

De (weinig) zekerheden over SARS-CoV-2 en de aanpak van het virus moesten in 2021 voortdurend worden bijgesteld, binnen een steeds uitdagender maatschappelijke context. De komst van Omicron eind 2021, het perspectief op een mogelijk eind van de pandemie en een eventuele endemische fase, het opduiken van nieuwe varianten en een blijvende mate van onzekerheid zullen wetenschappers en beleidsmakers ook in 2022 uitdagen. **De voornaamste zekerheid is ongetwijfeld dat we nog een tijd zullen moeten omgaan met onzekerheid.**

Sciensano wil in 2022 op de kaart blijven staan als een essentiële pijler in het beheer van de COVID-19 crisis en engageert zich voor het verder zetten van een brede epidemiologische surveillance, ondersteuning van beleidsmakers en gezondheidsprofessionelen met onderbouwd, onafhankelijk wetenschappelijk advies, opzetten van studies in relevante domeinen en kwaliteitscontroles.

In samenwerking met beleidsmakers of academici moeten er lessen getrokken worden uit de huidige crisis. Het Corona-Commissariaat heeft het eerste initiatief genomen om een **multidisciplinair pandemic preparedness plan** uit te werken, waarin we een actieve rol willen spelen.

Er zal ook een discussie opgestart worden over de strategische, wetenschappelijke en beleidsrol van ons instituut in toekomstige crisissen. In het kader van toekomstige preparedness zal er nagedacht worden over de strategie voor epidemiologische surveillance, met grotere aandacht voor syndromische of sentinel surveillance, waarbij naast infectieuze aandoeningen ook mentale gezondheid of chronische ziekten beter geïntegreerd worden.

Sciensano heeft een **enorme hoeveelheid aan gegevens** verzameld met een groot potentieel voor verder wetenschappelijk onderzoek. **Een coherente datastrategie met daarin richtlijnen voor open-data, moet uitgewerkt worden.**

Intern zullen we nog meer transversaal samenwerken, geïnspireerd op een aantal voorbeeldprojecten zoals afvalwater surveillance of de verschillende multidisciplinaire activiteiten rond Covid-vaccinatie.

Integratie van een **crisis-component in onze One Health projecten**, waarvan de meeste – antimicrobiële resistentie, food borne pathogens of zoonotische ziekten – een epidemisch potentieel hebben. In het kader van het Europese One Health European Joint Program ([OH EJP](#)) staat er in 2022 een simulatie-crisis oefening gepland, gecoördineerd door Sciensano.

Er zullen lessen getrokken worden in verband met het intern beheer van de crisis, met opstellen van een nieuw, geïntegreerd crisisplan en het updaten van de business continuity plans.

Het aanpakken van de **enorme, blijvende impact** van de crisis **op onze medewerkers** en **hun mentale welzijn** is en blijft een **absolute prioriteit**.

MEER INFO

Zie de [volledige versie](#) van
het jaarrapport 2021
of bezoek onze website
www.sciensano.be.

Neem contact met ons op
info@sciensano.be.